

Pôvodná práca

Profil konzumenta pornografie z hľadiska frekvencie jej sledovania

Zuzana Hupková

Pornography Consumer Profile in Terms of Viewing Frequency

Súhrn

Pornografia je spoločenský fenomén a vďaka digitalizácii sa stala bežným javom v spoločnosti. Jej masové rozšírenie prinieslo otázku jej prínosu a dopadov na myslenie a konanie ľudí. Ako metódu skúmania týchto dopadov sme zvolili dotazník. Na základe analýzy dotazníka, v rámci ktorého bolo vyhodnotených 444 odpovedí respondentov môžeme skonštatovať, že sledovanie pornografie je častejšie u mužov ako žien, najväčší počet konzumentov pornografie bol vo vekovej skupine 26-30 rokov, pričom úroveň vzdelania nezohráva úlohu v rozdieloch v sledovaní. Príslušnosť k cirkvi sa zdá byť spojená s nižšou mierou sledovania pornografie. Možno predpokladať súvis medzi vyššou frekvenciou sledovania pornografie a zníženou kontrolou času stráveného jej sledovaním, takisto so zníženou kontrolou túžby sledovať pornografiu a so zníženou schopnosťou prestať s jej sledovaním. Vyššia frekvencia sledovania pornografie sa zdá byť spojená v častejším vyhľadávaním nových dráždivějších obsahov. Častejší konzumenti pornografie sú, zdá sa, vo väčšej miere vystavení predstavám predtým videných pornografických scén a nutkaniu ich opätovného sledovania, ale aj náchylnejší k túžbe prežiť niečo z toho, čo sami videli v pornografii a vo vyššej miere to vyžadujú od svojho partnera. Vyššia frekvencia sledovania pornografie sa javí byť vo vyššej miere spojená so záujmom o mimopartnerský sexuálny vzťah a prenáša sa aj do hodnotových postojov, ako názor na manželstvo, tolerancia k sledovaniu pornografie partnerom a k nevere.

Kľúčové slová: konzumácia pornografie, frekvencia sledovania pornografie, kontrola sledovania.

Summary

Pornography is a social phenomenon that has become wide spread in society thanks to digitalization. With its mass propagation the questionarises as to its benefits and effects on people's thoughts and actions. As a means to determine these effects we used a questionnaire. Based on the analysis of the questionnaire (completed by 444 subjects) we can state that men watch pornography more often than women, most of them within the age of 26 – 30. Level of education does not make a difference. Belonging to a church seems to be connected with lower levels of pornography consumption. We can assume there is a connection between higher pornography viewing frequency and a reduced ability to control the amount of time spent watching pornography, as well as a reduced ability to control the desire to watch pornography, and a reduced ability to stop watching it. Higher pornography viewing frequency also seems to be connected with searching for new more stimulating contents more often. Regular consumers of pornography seem to be more prone to imagine the scenes watched previously and to watch them again, as well as to try something they have seen in pornography and ask their partner to do it. Higher pornography viewing frequency also seems to be related to the interest in sexual relations outside of permanent relationship and to the more liberal attitudes towards marriage, pornography consumption by the partner and towards infidelity.

Keywords: pornography consumption, pornography viewing frequency, viewing control.

Úvod

Pornografiu možno v súčasnosti bez váhania označiť za celospoločensky rozšírený fenomén. S nástupom industrializácie a technického pokroku sa rozšírili aj možnosti šírenia a všeobecnej dostupnosti pornografického materiálu. Vo vše-

obecnosti existujú tri predpoklady napomáhajúce masívnej konzumácii pornografie (v angl. zdrojoch označované ako „tri A“):

1. *accessibility* (prístupnosť),
2. *affordability* (dostupnosť),
3. *anonymity* (anonymita) (1).

O tom, aký (a či vôbec) je prínos pornografie pre ľudstvo, či je pozitívny alebo negatívny, sa vedú rozsiahle diskusie na úrovni laickej i odbornej verejnosti. Ani v psychiatrickej odbornej obci neexistuje konsenzus ohľadom možných vplyvov pornografie na duševné zdravie. Otázka sa rieši na pomedzí adiktológie a sexuológie, nakoľko tieto pododbornosti psychiatrie prichádzajú stále častejšie do kontaktu s pacientmi, ktorí nedokážu odolať neustálemu nutkaniu sledovať explicitne sexuálny materiál a siahajú po čoraz „tvrdších“ formách pornografie a trávajú ich sledovaním čoraz viac času.

Ruský neurológ Ivan Sečenov ako prvý dokázal, že nervový systém potrebuje prijímať v každom čase určité minimum vzruchov (2). Fromm rozlišuje z neurobiologického hľadiska dva druhy podnetov. Odpoveď na prvý typ podnetov je reflexná, má podobu pohnútky. Platí to pre podnety, akými sú hlad a v istom stupni aj sexualita. Človek na tento typ podnetu len pasívne reaguje, nerozvíja rozsiahlejšiu aktivitu. Druhý typ podnetov vedie človeka k aktivite, k určitému úsiliu. Takýmto podnetom môže byť román, hudobné dielo alebo milovaná osoba. Ak podráždenie prvým typom podnetu opakovane prekračuje určitý prah, organizmus si ho prestáva uvedomovať. To pramení z neurofyzického princípu úspornosti, ktorý vylučuje vnímanie podnetov opakujúcich sa často, takže sú vyhodnotené ako nedôležité. Ak má stimulácia trvať, je potrebné, aby sa podnet buď zosilňoval alebo menil – je nutný prvok novosti (3).

V kontexte používania pornografie to znamená, že človek časom prechádza k sledovaniu nového, resp. „tvrdšieho“ obsahu alebo prejde k sexuálnej činnosti prinášajúcej vyššiu mieru sexuálneho vzrušenia. Pre túto skutočnosť svedčí aj vysoká miera nestálosti pornografického publika, ktoré vyžaduje čoraz sexuálne dráždivéjšie formy pornografie. V tomto prípade sa nejedná o prosté naplnenie sexuálneho pudu, ale dochádza k nutkavému opakovaniu sexuálneho dráždenia (4).

Empiricky je potvrdený fakt, že motivácia zopakovať vzorec naučeného správania postupne narastá napriek poklesu pocitov slasti. Motiváciou opakovania nutkavého správania je vo väčšej miere dysforický diskomfort ako dosahovanie pôžitku. Na neurologickej a neurochemickej úrovni sa tak upevňuje maladaptívny vzorec správania. Pri sledovaní pornografie spojenom s masturbáciou vzniká procesom podmieneného učenia behaviorálny návyk so svojim neurologickým korelátom. Podobne sa procesom podmieneného učenia upevňuje spojenie predstáv zhladnutých sexuálnych scén s biologickými procesmi vedúcimi k sexuálnemu vzrušeniu. Tieto mechanizmy by mohli viesť k nižšej reaktivite voči bežným sexuálnym podnetom, akým je napríklad sexuálny styk so svojim partnerom (5).

Postupne môže dôjsť k postupnej strate kontroly nad tým, koľko času je tráveného sledovaním explicitne sexuálneho materiálu. Zúži sa záujmová oblasť konzumenta na je-

dinú, a tou je sledovanie pornografie, čo máva dopad na fungovanie v partnerskom a pracovnom živote. Podľa nemeckej psychologičky TabeyFreitag (6) môže nadmerné sledovanie pornografie viesť k vzájomnému emočnému oddiaľovaniu sa partnerov, k strate vzťahu, k poklesu sexuálneho uspokojenia - až po impotenciu, prípadne k predkladaniu perverzných sexuálnych želaní, ktoré sú pre partnera morálne neprijateľné. Partner môže vnímať konzumáciu pornografie emocionálne ako neveru. V neposlednom rade môže dôjsť až k rozchodu partnerov.

U muža pravidelne konzumujúceho pornografiu môže postupne vyhasínať sexuálna túžba po partnerke, prípadne sa môže oslabiť želanie trvalého vzťahu. Zvýšený konzum pornografie pozitívne koreluje s liberálnejšími postojmi k nezáväzným sexuálnym vzťahom (7) a k extramatrimoniálnym vzťahom (8). Dokladujú to aj údaje získané od rozvodových právnikov, podľa ktorých je príčinou 68% rozvodov nová partnerka nájdená formou kybersexuálneho kontaktu. V 56% bol zistený kompulzívny konzum pornografických stránok (9).

Rôzne medzinárodné štúdie uvádzajú prevalenciu konzumu pornografie u mužov medzi 50% a 99%, u žien medzi 30% a 86% (10). Podľa štúdie z roku 2009 realizovanej na vzorke amerických vysokoškolákov, z ktorých žiaden nepreukazoval známky patologickej sexuality, sa zistilo, že 90% pornografie je konzumovanej na internete, 10% pochádza z videoték. Muž, ktorý nemá partnerku, sleduje pornografiu priemerne trikrát týždenne po 40 minút. Tí, ktorí majú partnerský vzťah, sledujú pornografiu priemerne 1,7-krát týždenne po 20 minút (11). Podľa prieskumov sa 57% pravidelných konzumentov pornografie v USA snaží zbaviť takouto formou stresu (12).

Dieťa je prvýkrát vystavené pornografii priemerne vo veku 11 rokov (13). Chlapci neskôr vyhľadávajú pornografiu zámerne zo zvedavosti alebo z túžby po vzrušení, zatiaľ čo dievčatá hľadajú sexuálne orientované stránky za účelom získania informácií o sexuálnom zdraví a vzťahoch (14).

Napriek kontroverziám sa veľa psychiatrov a klinických psychológov jednoznačne prikláňa k existencii diagnózy závislosti od pornografie. Spolu so závislosťou na internete, hrách, nakupovaní a práci tak tvoria skupinu nelátkových závislostí (15). Divínová vo svojej knihe *Cybersex – forma internetové komunikace* uvádza, že najvyšší návykový potenciál majú on-line pornografia spojená s masturbáciou a zapojenie sa do on-line vzťahov (formou e-mailu, chatu, prostredníctvom služby skype, vo forme kriminálnej sexuálnej činnosti) (16). Stále zostáva nedoriešenou otázkou, či hovoríme o závislostiach v pravom slova zmysle, alebo ide o prejavy psychických porúch iného charakteru, predovšetkým zo spektra kompulzívnych a impulzívnych porúch (17).

V MKCH 10 ani v DSM 5 nie je zaradená diagnóza týkajúca sa problémového sledovania pornografie. Charakteristika kódu F63.8 Iné poruchy návykov a impulzov sa najviac približuje povahe problémov spojených s nadmerným konzumom pornografie (18). Odborníci sa však zhodujú v tom, že nadmerný konzum pornografie môže byť nezdravý, pokiaľ sa stáva pre individuum problematickým vzhľadom k sociálnym dôsledkom, zahŕňajúcim množstvo času tráveného sledovaním pornografie namiesto vytvárania vzťahov s druhými ľuďmi. Takíto jedinci môžu trpieť de-

presívnymi príznakmi, sociálnou izoláciou, stratou zamestnania, poklesom výkonnosti alebo finančnými následkami ako výsledku ich excesívneho sledovania pornografie ohrozujúceho ich sociálne fungovanie (19). V zahraničnej literatúre sa môžeme stretnúť so synonymnými pojmami sexuálna závislosť, kompulzívne sexuálne správanie, hypersexualita a porucha spojená s excesívnou sexuálnou túžbou (20).

Hypotézy

Vytýčeným cieľom špecializačnej práce bolo overenie platnosti nasledovných hypotéz:

1. Pornografiu sledujú viac muži ako ženy.
2. Pornografiu najviac sledujú ľudia vo veku 21–25 rokov.
3. Pornografiu viac vyhľadávajú ľudia s nižším ako vysokoškolským vzdelaním.
4. Religiozita sa preniesla do menšej sledovanosti pornografie.
5. S narastajúcou frekvenciou sledovania pornografie rastie zaujatosť pornografiou a pripútanosť k nej.
6. S narastajúcou frekvenciou sledovania pornografie bude väčší dopyt po nových formách explicitne sexuálneho materiálu a bude výraznejšie zastúpenie partnerských problémov.
7. Sledovanie pornografie sa odzrkadlí v hodnotovom systéme jej konzumentov.

Metodika

Ako metóda získania údajov o rozšírení sledovania pornografie na vzorke populácie Slovenska bol zvolený dotazník, ktorý pozostával zo zatvorených otázok. Šírenie dotazníka bolo sprostredkované prostredníctvom facebookových profilov, e-mailovej komunikácie a internetových portálov *týždeň*, *Postoj* a *Pink Cross*. Prvé otázky sa týkali všeobecných údajov o respondentoch (pohlavie, vek, vzdelanie, náboženské čítanie). Väčšina otázok sa týkala mapovania sledovania pornografie a jej vplyvu na prežívanie, myslenie, konanie a celkové fungovanie respondenta. Niekoľko otázok bolo zameraných na hodnotovú orientáciu – význam manželstva, postoj k partnerskej nevere, tolerancia voči sledovaniu pornografie partnerom.

Cieľom použitia dotazníka bolo jednak zistenie zastúpenia konzumentov pornografie v jednotlivých skupinách z hľadiska pohlavia, veku, vzdelania a náboženského čítania, jednak porovnanie skupín respondentov vytvorených podľa frekvencie sledovania pornografického materiálu z hľadiska kontroly času stráveného sledovaním pornografie, kontroly túžby sledovať pornografiu, schopnosti prestať s jej sledovaním, častosti vyhľadávania nových dráždivých obsahov, častosti vybavovania predstáv predtým videňých pornografických scén, náchylnosti k túžbe prežiť niečo z toho, čo sami videli v pornografii, miery vyžadovania toho, čo videli v pornografii od svojho partnera, záujmu o mimopartnerský sexuálny vzťah a prenosu do hodnotových postojov, ako názor na manželstvo, tolerancia k sledovaniu pornografie partnerom a k nevere.

Z vyhodnocovania boli vyradení 4 respondenti pre neúplnosť odpovedí. Respondenti, ktorí uviedli údaje o frekvencii sledovania pornografie odlišné od odpovedí „nikdy“ a „iné“, boli rozdelení do 2 skupín. Do prvej skupiny boli zaradení tí, ktorí v dotazníku uviedli častosť sledovania pornografie najviac dvakrát týždenne a menej ako hodinu týždenne (146 respondentov). Táto skupina bola označená ako „tí, ktorí bežne sledujú pornografiu“. Do druhej skupiny boli zaradení tí, ktorí udali sledovanie pornografie najmenej trikrát týždenne a viac ako hodinu týždenne (43 respondentov). Táto skupina bude ďalej označovaná ako „tí, ktorí často sledujú pornografiu“. Ako „tí, ktorí nikdy nesledujú pornografiu“ boli označení tí, ktorí vo všetkých položkách uviedli, že nikdy nesledujú pornografiu (65 respondentov).

Údaje od zvyšných respondentov sa vyznačovali nekonzistentnosťou v odpovediach. Túto skupinu tvorilo až 190 respondentov. Pre účely testovania jednotlivých hypotéz sme brali do úvahy len údaje získané od prvých troch skupín respondentov.

Výsledky

Dotazník vyplnilo celkom 448 respondentov, z toho 215 mužov a 229 žien. Po aplikácii exkluzívnych kritérií sme brali do úvahy len odpovede 254 respondentov.

Väčšinu respondentov tvorila veková skupina od 26 do 30 rokov (29,9%), ďalej nasledovala veková skupina 21–25 rokov (25,7%), 31–40 rokov (24,8%), 15–20 rokov (9,4%), 41–50 rokov (6%) a napokon 51 a viac rokov (4,2%).

Väčšina respondentov mala vysokoškolské vzdelanie (68,3%), ďalej nasledovalo stredoškolské s maturitou (26,8%), stredoškolské bez maturity (2,2%) a napokon základné vzdelanie (2,7%).

Väčšinu respondentov tvorili veriaci uznávajúci cirkev (75,6%), nasledovali veriaci neuznávajúci cirkev (13,2%), neveriaci (8,3%), položku „iné“ označilo 2,9%.

Čo sa týka platnosti hypotéz, z dotazníka vyplynulo nasledovné:

Hypotéza č. 1 „Pornografiu sledujú viac muži ako ženy“ **sa potvrdila.**

Zo 143 žien, ktoré boli predmetom skúmania, uviedlo, že sleduje pornografiu 88 (61,53 %) a zo 109 mužov, 101 (92,66 %).

Hypotéza č. 2 „Pornografiu najviac sledujú ľudia vo veku 21–25 rokov“ **sa nepotvrdila.**

Vo veku 15 – 20 rokov uviedlo, že sleduje pornografiu celkovo 19 respondentov, vo veku 21 – 25 rokov 34 respondentov, vo veku 26 – 30 rokov 63 respondentov, vo veku 31 – 40 rokov 56 respondentov, vo veku 41 – 50 rokov 6 respondentov a vo veku nad 50 rokov 1 respondent. Z uvedeného vyplýva, že najpočetnejšie zastúpenou vekovou skupinou bolo vekové rozpätie 26 – 30 rokov.

Hypotéza č. 3 „Pornografiu viac vyhľadávajú ľudia s nižším ako vysokoškolským vzdelaním“ **sa nepotvrdila.**

V skupine bežných konzumentov malo nižšie vzdelanie ako vysokoškolské 50 konzumentov zo 146. V skupine, ktorá najviac sleduje pornografiu, malo nižšie vzdelanie ako vysokoškolské 11 konzumentov zo 43. Ak to zhrnieme, zo 189 konzumentov malo nižšie vzdelanie ako vysokoškolské len 61, čo tvorí necelú tretinu (32, 27 %).

Hypotéza č. 4 „Religiozita sa preniesie do menšej sledovanosti pornografie“ **sa sčasti potvrdila.**

V skupine, ktorá označuje samu seba za veriacu a uznávajúcu cirkev, bolo 57 ľudí, ktorí pornografiu nesledujú, 94, ktorí ju bežne sledujú, a 25, ktorí boli zaradení do skupiny častých konzumentov pornografie. Zo 176 veriacich ľudí, ktorí uznávajú cirkev, uviedlo, že pornografiu sleduje 119 (67,61 %). V skupine, ktorá označuje samu seba za veriacu, no neuznávajúcu cirkev, boli 4 ľudia, ktorí pornografiu nesledujú, 30, ktorí ju bežne sledujú, a 10, ktorí ju sledujú veľmi často. Zo 44 veriacich ľudí, ktorí neuznávajú cirkev, uviedlo, že pornografiu sleduje 40 (90,90 %). V skupine, ktorá označuje samu seba ako neveriacu, pornografiu nesledovali 4 ľudia, bežne ju sledovalo 22 ľudia a často ju sledovalo 8 ľudí. Z 34 neveriacich respondentov pornografiu sledovalo 30 ľudí (88,23 %). Hypotéza sa teda potvrdila len v prípade veriacich, ktorí uznávajú cirkev.

Hypotéza č. 5 „S narastajúcou frekvenciou sledovania pornografie rastie zaujatosť pornografiou a pripútanosť k nej“ **sa potvrdila.**

Z tých, ktorí bežne sledovali pornografiu, uvedlo že občas túži sledovať pornografiu, ale dokáže sa premôcť 69 ľudí (47,26 %). Túžba sledovať pornografiu „silnejšia ako ja“ bola u 26 ľudí (17, 80%). Niekedy sledovalo pornografiu dlhšie než plánovalo 29 ľudí (19,86 %). Kontrolu nad časom stráveným sledovaním pornografie stratilo 7 ľudí (4,79 %). V situácii, kedy chcelo pornografiu sledovať, no okolnosti neboli priaznivé, sa ocitlo 60 ľudí (41,09 %). Pravidelne sa to stávalo 1 človeku (0,68 %). 55 respondentov malo niekedy predstavy týkajúce sa pornografie počas aktív bežného dňa (37,67 %). So sledovaním pornografie sa podarilo prestať 18 ľuďom (12,32 %). Prestať so sledovaním pornografie sa snažilo 52 ľudí, no nedokázali to (35,61 %).

Z tých, ktorí často sledovali pornografiu, uviedlo 17 ľudí, že občas túžia sledovať pornografiu, ale dokážu sa premôcť (39,53%). Túžba sledovať pornografiu „silnejšia ako ja“ bola u 19 ľudí (44,18 %). Niekedy sledovalo pornografiu dlhšie než plánovalo 13 ľudí (30,23 %). Kontrolu nad časom stráveným pri pornografii stratilo 13 ľudí (30,23 %). V situácii, kedy chcelo pornografiu sledovať, no okolnosti neboli priaznivé, sa ocitlo 25 ľudí (58,13 %). Pravidelne sa to stávalo 4 ľuďom (9,3 %). 25 ľudí malo niekedy predstavy zhladnutých pornografických scén počas bežných povinností (58,13 %). 2 ľudia uvedli, že majú často takéto predstavy. So sledovaním pornografie sa podarilo prestať 1 človeku (2,32 %). Prestať so sledovaním pornografie sa snažilo 21 ľudí, no nepodarilo sa im to (48,83 %). 4 ľudia mali problém predstaviť si život bez pornografie (9,3 %).

Po analýze dát možno vyjadriť tvrdenie, že túžba po sledovaní pornografie bola slabšie vyjadrená u tých konzumentov, ktorí ju sledovali bežne. Viac času, ako pôvodne plánovali, trávili pri sledovaní pornografie tí respondenti, ktorí boli zaradení do skupiny častých konzumentov. Takisto vo väčšej miere stratili kontrolu nad sledovaním pornografie. Častejšie sa dostávali tiež do situácie, kedy túžili sledovať pornografický materiál, no okolnosti pre to neboli priaznivé. Mali častejšie predstavy toho, čo sledovali. Bežní konzumenti oproti častým vykazovali lepšiu schopnosť prestať so sledovaním. Takisto si skôr dokážu predstaviť svoj život bez pornografie.

Hypotéza č. 6 „S narastajúcou frekvenciou sledovania pornografie bude väčší dopyt po nových formách explicitne sexuálneho materiálu a bude výraznejšie zastúpenie partnerských problémov“ **sa potvrdila.**

Nové dráždivější materiály vyhľadávalo 13,95 % z tých, ktorí sledovali pornografiu často. Niekedy vyhľadalo nové podnety 51,16 % respondentov. S osvedčeným materiálom si vystačilo 26,71 %. Naproti tomu z tých, ktorí sledovali pornografiu bežne, vyhľadávalo vždy nové podnety 12, 32 %, niekedy vyhľadávalo nové materiály 32,19 % a svoj čas venovalo osvedčenému materiálu 25,58 % respondentov.

Zo skupiny, ktorá bežne sleduje pornografiu, bola pornografia obsahujúca sex s deťmi zaujímavou pre 2 respondentov. Pornografický obsah spojený s násilím bol zaujímavý alebo obľúbený u 20 ľudí (13,69 %). Prežiť niečo z videného chcelo 73 ľudí (50 %). 21 to aj vyžadovalo od partnera (14,38 %) a 4 si nevedeli predstaviť sexuálny styk bez napodobňovania pornografickej scény. 26 mali po určitom období sledovania pornografie chuť na sexuálny pomer mimo aktuálneho partnerského vzťahu, no nedokázali to zrealizovať (17,80 %), 7 ho zrealizovali (4,79 %).

Zo skupiny, ktorá často sledovala pornografiu, bola pornografia obsahujúca sex s deťmi zaujímavou pre 1 respondenta. Pornografický obsah spojený s násilím bol zaujímavý alebo obľúbený u 12 ľudí (27,9 %). Prežiť niečo z videného by chcelo 30 ľudí (69,76 %). 13 to vyžadovali od partnera (30,23 %) a 3 si nevedeli predstaviť sexuálny styk bez napodobňovania pornografickej scény. 10 mali po určitom období sledovania pornografie chuť na pomer mimo aktuálneho partnerského vzťahu, no nedokázali to zrealizovať (23,25 %), 5 mali pomer mimo vzťahu (11,62 %).

Analýza dotazníka ukázala, že s narastajúcou frekvenciou sledovania pornografie narastala túžba niečo z videného prežiť, rástli požiadavky na partnera k napodobneniu scény z pornografie, ale aj túžba po skúsenosti mimo vzťah a riziko jej uskutočnenia.

Vzhľadom na nízky počet účastníkov sa nedá explicitne potvrdiť, ale ani vyvrátiť vplyv častejšieho vystavovania sa pornografickému materiálu na inklinovanie k určitému typu ilegálnej pornografie.

Hypotéza č. 7 „Sledovanie pornografie sa odzrkadlí v hodnotovom systéme jej konzumentov“ **sa potvrdila.**

U tých, ktorí nesledujú pornografiu, by 57 netolerovalo sledovanie pornografie partnerom zo 65 (87,69 %). Manžel-

stvo bola základná nerozlučná bunka pre 57 zo 65 (87,69 %). Neveru by nikdy netolerovalo 24 ľudí zo 65 (36,92 %). Ak by bol partner raz neverný, dokázalo by mu odpustiť 24 ľudí (36,92 %).

U tých, ktorí bežne sledujú pornografiu, by 43 netolerovalo sledovanie pornografie partnerom zo 146 (29,45 %). Manželstvo bola základná nerozlučná bunka pre 91 zo 146 (62,32 %). 50 zo 146 by nikdy netolerovalo neveru (34,24 %). Pri jednorazovej nevere zo strany partnera by dokázalo odpustiť 71 zo 146 (48,63 %).

U tých, ktorí veľmi často sledovali pornografiu, by 11 netolerovalo sledovanie pornografie partnerom zo 43 (25,58 %). 27 považovalo manželstvo za základnú nerozlučnú bunku zo 43 (62,79 %). 11 by nikdy netolerovalo neveru (25,58%) a 16 by to dokázali, ak by išlo o jednorazovú záležitosť (37,20 %).

Analýza dotazníka ukázala, že vyššia frekvencia sledovania pornografie pozitívne koreluje s tým, že jedinec menej vníma manželstvo ako nerozlučnú dvojicu, je viac ochotný tolerovať sledovanie pornografie u partnera, ale aj jeho neveru.

Diskusia

Muži sú častejšími konzumentmi pornografie v obrazovej forme, čo potvrdzuje, že mužský mozog je selektívnejšie zameraný na vizuálne sexuálne podnety oproti ženskému. Fungovanie mužského mozgu umožňuje podľa dr. Struthersa (21) aj lepšiu vizuálne – priestorovú manipuláciu s určitým objektom na úrovni predstáv, čo súvisí s ich lepšou fixáciou v pamäti. Veková kategória 26-30 rokov mala najpočetnejšie zastúpenie z hľadiska sledovania pornografie. Môže to byť dané neskorším vstupom do vážneho partnerského vzťahu, event. manželstva, pričom sexuálna túžba je plne rozvinutá pri fyzickej a reprodukčnej zrelosti. Táto „medzera“ je vyplnená aj formou konzumácie pornografie. Vekové spektrum bolo ale tiež dané čitateľským zastúpením vyššie spomenutých internetových portálov, ktoré sprostredkovali rozšírenie dotazníka.

Zdá sa, že vzdelanie nemá úlohu v tom, či jedinec sleduje pornografiu viac alebo menej. V podmienkach našej krajiny to môže byť dané tým, že sa zotierajú rozdiely medzi ľuďmi so stredoškolským a vysokoškolským vzdelaním – na jednej strane máme na Slovensku pomerne vysoké zastúpenie vysokoškolsky vzdelaných ľudí, na druhej strane nie je výnimkou zaradenie človeka s nižším vzdelaním na vyššiu pracovnú pozíciu.

V otázke týkajúcej sa obsahu pojmu pornografia bolo možné zaradiť do tejto kategórie podľa definície uvedenej v prvej kapitole práce všetky uvedené možnosti. Len 77,9% respondentov označilo za pornografický materiál „zobrazenie sexu s deťmi alebo so zvieratami“, 58,6% „zobrazenie nahého ľudského tela (ktoré nemá žiadnu umeleckú hodnotu)“, 36% respondentov „obrázok hore bez“. Možno to vysvetliť desenzitizáciou spoločnosti voči sexuálne explicitným materiálom.

Čo sa týka prvého kontaktu s pornografickým materiálom, tento sa zdá byť rovnomerne rozložený pre vekové kategórie 11-13 rokov, 13-16 rokov, 17 a viac rokov (cca po 30%). Podľa údajov z USA má väčšina detí prvý kontakt

s pornografiou už vo veku okolo 11 rokov. Pravdepodobne je to dané neskorším nástupom digitalizácie a s tým spojenou dostupnosťou pornografie na Slovensku.

48,3% respondentov udala, že sa s pornografiou stretáva len náhodne, 38,4% ju vyhľadáva zámerné, 13,3% zo zvedavosti. Toto rozloženie môže byť ovplyvnené spektrom čitateľov vyššie spomenutých portálov (konzervatívnejšie orientovaní). Až 78,1% respondentov sa stretáva s pornografiou cez internet, výrazná menšina prostredníctvom televízie, tlačných médií či v inej forme. Tento jav zodpovedá kritériám prístupnosti, dostupnosti a anonymity, ktoré najlepšie spĺňa práve internet.

Najčastejším dôvodom, prečo ľudia sledujú pornografiu, sa zdá byť snaha o zlepšenie nálady, ďalej snaha zbaviť sa stresu a túžba otupiť svoje pocity. Skúsenosť spojená so sledovaním pornografie sa tak zdá byť ako podnet modifikujúci náladu.

Príslušnosť k niektorej z cirkevných denominácií sa javí ako protektívny faktor pred konzumom pornografie. Môže to súvisieť s moralizačnou úlohou cirkvi a vyššou vzájomnou kontrolou správania a jeho odchýlok členmi cirkvi, predovšetkým rodinnými príslušníkmi vzájomne.

Čo sa týka porovnania vplyvu pornografie v skupinách s menej častou frekvenciou sledovania pornografie a vyššou častotou sledovania, je potrebná veľká opatnosť pri definitívnej interpretácii rozdielov, nakoľko ide o skupiny s pomerne malým počtom respondentov.

Výsledky by mohli naznačovať súvislosť medzi vyššou frekvenciou sledovania pornografie a zníženou kontrolou času stráveného jej sledovaním, takisto so zníženou kontrolou túžby sledovať pornografiu a so zníženou schopnosťou prestať so sledovaním pornografie. Častejší konzumenti pornografie sú, zdá sa, vo väčšej miere vystavení mimovoľným predstavám predtým videných pornografických scén a nutkaniu ich opätovného sledovania.

Ukazuje sa, že častejšie sledovanie pornografie je spojené s frekventnejším vyhľadávaním nových dráždivých materiálov, prípadne nelegálneho pornografického obsahu. Možným vysvetlením tejto eskalácie je desenzitizácia voči určitej úrovni explicitne sexuálnych materiálov, ako to vo svojej praxi pozoroval Cline (22). K dosiahnutiu uspokojenia je potrebné vyhľadávanie materiálov vyvolávajúcich vyššiu úroveň sexuálneho vzrušenia.

Čo sa týka vplyvu na partnerský život, zdá sa, že častejšie sledovanie pornografie vo vyššej miere ovplyvňuje sexuálne spolužitie v oblasti predstáv pornografických scén počas sexuálneho styku s partnerom, čo sa následne premietá do sexuálnych požiadaviek kladených na partnera. Črtá sa tu aj istá súvislosť medzi častejším sledovaním pornografie a liberálnejším postojom voči mimopartnerskému sexuálnemu vzťahu, čo možno vysvetliť ako výsledok procesu učenia sa pozorovaním (sexuálny styk v pornografii nie je zobrazený v kontexte záväzného partnerského vzťahu).

Nižšia miera orientácie smerom ku konzervatívnym hodnotám (tolerancia partnerskej nevery, postoj k manželstvu, tolerancia voči sledovaniu pornografie partnerom) pravdepodobne nemusí byť len prostým následkom zvýšeného konzumu pornografie, ale môže súvisieť s celkovou liberálnou orientáciou jedinca, ktorej prejavom je aj častejšie sledovanie pornografie. Príslušnosť k niektorej z cirkevných

denominácií (a teda skôr konzervatívne zameranie jedinca) sa naproti tomu zdá byť akýmsi „protektívnym faktorom“ voči sledovaniu pornografie.

Záver

Článok vznikol ako súčasť špecializačnej práce, ktorá sa snažila poukázať na skutočnosť, že pornografia je celospoločenským fenoménom, ku ktorého vplyvu na duševné zdravie je potrebné zaujať odborné stanovisko. Pornografia ako fenomén priťahuje ľudí z rozličných dôvodov. Ukazuje sa však, že nejde len o jednosmernú interakciu v zmysle toho, že človek si z pornografie „vyberá“ len to, čo sám považuje za prínosné a dobré pre neho. Nemožno tiež povedať, že automaticky všetci užívatelia pornografie budú mať problémy spojené s jej sledovaním. Tak, ako je to v mnohých iných oblastiach, i k pornografii viac inklinujú určité skupiny jednotlivcov. Pornografia však zanecháva nechcené zmeny v mozgu svojich používateľov, ktoré sa môžu prejavovať v psycho-sociálnom fungovaní určitých „vulnerabilných“ skupín konzumentov.

Otázkou zostáva, akým spôsobom možno pomôcť ľuďom, u ktorých pôsobenie pornografie malo negatívny dopad na ich život, pričom sami s jej sledovaním nedokážu prestať. Pred psychiatrickou odbornou obcou stojí výzva definovať tento problém, spoznať jeho podstatu a na základe toho poskytnúť adekvátnu liečbu bez ohľadu na to, či sa preukáže problémové sledovanie pornografie ako závislosť, porucha impulzov alebo porucha zo spektra obsedantno-kompulzívnych porúch.

Špecifikom tohto problému je fakt, že sexualita je integračnou súčasťou každej osobnosti. Preto tiež nie je možné jednoduché „odstavenie sa“ od „spúšťača“ problémového správania. Sexualita ako taká by mala byť v procese uzdravovania zasadená do širšieho rámca intimity, nie len redukovaná na uspokojovanie sexuálneho pudu.

Ukazuje sa, že problém pornografie je u nás v tejto podobe predovšetkým spojený s mužským konzumentom. Za výskum by stálo preskúmanie rozšírenia čítania erotických románov a sledovania takýchto filmov v populácii žien a dôvodov, pre ktoré ich ženy vyhľadávajú. Táto problematika je zatiaľ na Slovensku, ale aj celosvetovo veľmi málo preskúmaná.

Literatúra

1. **Carnes, P.et al.:** In the Shadows of the Net: Breaking Free of Compulsive Online Sexual Behavior. Minnesota: Hazelden, 2001, 244 s. ISBN 1-56838-620-6
2. **Fromm, E.:** Anatomie lidské destruktivity. Praha: Aurora, 2007, 524 s. ISBN 978- 80-7299-089-4
3. **Fromm, E.:** Anatomie lidské destruktivity. II. Praha: Aurora, 2007, 524 s. ISBN 978- 80-7299-089-4
4. **Kernberg, O.:** Normální a patologická láska: Pojednání o lásce z pohledu současné psychoanalýzy. Praha: Portál, 2011, 232 s. ISBN 978-80-7367- 892-0

5. **Struthers, W.:** Wired for Intimacy: How pornography hijacks the male brain. Illinois, USA: Inter-Varsity Press, 2010, 196 s. ISBN 978-0-8308-3700-7

6. **Freitag, T.:** Pornografiekonsum – Risiken und Nebenwirkungen. In: ArbeitsheftNr. 1 Pornografie [online] Kasel: Weisses Kreuz, s. 6-10. Dostupné na internete: <http://www.internet-sexsucht.de/uploads/tf/4_2_2011-14_47_14-Arbeitsheft_20Feb2011.pdf>.

7. **Peter, J., Valkenburg, P.M.:** Adolescents' Exposure to Sexually Explicit Material, Sexual Uncertainty, and Attitudes toward Uncommitted Sexual Exploration: Is There a Link? In: CommunicationResearch [online]. 35, 2008, 5, s. 579-601. Dostupné na internete: <http://www.researchgate.net/publication/249683186_Adolescents'_Exposure_to_Sexually_Explicit_Internet_Material_Sexual_Uncertainty_and_Attitudes_Toward_Uncommitted_Sexual_ExplorationIs_There_a_Link>.

8. **Wright, P.J., Tokunaga, R.S., Bae, S.:** More than a dalliance? Pornography consumption and extramarital sex attitudes among married U.S. adults. In: Psychology of Popular Media Culture [online]. 3, 2014, 2, s. 97-109. Dostupné na internete: <<http://www.apa.org/pubs/journals/features/ppm-00000024.pdf>>.

9. **Manning, J.:** Is the internet bad for your marriage? Online affairs, pornographic sites playing greater role in divorces [online]. Chicago: State Testimony, American Academy of Matrimonial Lawyers, 14. Nov. 2002. Dostupné na internete: <<http://www.prnewswire.com/news-releases/is-the-internet-bad-for-your-marriage-online-affairs-pornographic-sites-playing-greater-role-in-divorces-76826727.html>>.

10. **Hald, G.M., Seaman, Ch., Linz, D.:** Sexuality and Pornography. APA Handbook of Sexuality and Psychology: Contextual Approaches. Washington, DC : American Psychological Association, 2, 2014, s. 3-35. ISBN 978-1-4338-1369-6

11. **Lajeunesse, S.L.:** Are the effects of pornography negligible? In: Science Daily [online]. University of Montreal, 1. Dec. 2009. Dostupné na internete: <<http://www.sciencedaily.com/releases/2009/12/091201111202.htm>>.

12. **Cooper, A., Galbreath, N., Becker, M.A.:** Sex on the Internet: Futhering Our Understanding of Men with Online Sexual Problems. In: Psychology of Addictive Behavior, 18, 2004, 3, s. 223-230.

13. **McCall, C.:** How Will Cybersex Addiction Affect Our Children? In: Psychology Today [online]. 22.3.2011. Dostupné na internete: <<https://www.psychologytoday.com/blog/overcoming-child-abuse/201103/how-will-cybersex-addiction-affect-our-children/>>

14. **Cameron, K.A. et al.:** Adolescents Experience with Sex on the Web: Results from Online Focus Groups. Journal of Adolescence, 28, 2005, s. 535-540.

15. **Šmídová, E.:** Jsem závislý na sexu. Psychologie dnes, 14, 2008, 2, s. 32-33.

16. Divínová, R.: Cybersex - forma internetové komunikácie. Praha: Triton, 2005, 167 s. ISBN 80-7254-636-8

17. Struthers, W.: Wired for Intimacy: How pornography hijacks the male brain. Illinois, USA: Inter-Varsity Press, 2010, 196 s. ISBN 978-0-8308-3700-7

18. Benkovič, J.: Novodobé nelátkové závislosti. Psychiatrická prax [online], 8, 2007, 6, s. 263–266. Dostupné na internete: <<http://www.solen.sk/pdf/bff8257b5837c0d023cf092ca1aa4d05.pdf>>.

19. Twohig, M.P., Crosby, J.M.: Acceptance and Commitment Therapy as a Treatment for Problematic Internet Pornography Viewing. Behavior Therapy, Sep. 2010, s. 285–295. Dostupné na internete:

<https://contextualscience.org/system/files/Twohig_Crosby_2010.pdf>

20. Carnes, P. et al.: In the Shadows of the Net: Breaking Free of Compulsive Online Sexual Behavior. Minnesota: Hazelden, 2001, 244 s. ISBN 1-56838-620-6

21. Struthers, W.: Wired for Intimacy: How pornography hijacks the male brain. Illinois, USA: Inter-Varsity Press, 2010, 196 s. ISBN 978-0-8308-3700-7

22. Cline, V.B.: Pornography's Effect on Adults and Children. 2002. Dostupné na internete: <http://stop.org.za/Victor%20Cline%27s%20Study.pdf>

Do redakcie došlo 29.2.2016.

Dotazník o používaní pornografie

1. Koľko máte rokov?

- a) 15-20
- b) 21-25
- c) 26-30
- d) 31-40
- e) 41-50
- f) 51 a viac

2. Označte svoje pohlavie:

- a) Muž
- b) Žena

3. Aké je Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie?

- a) základné
- b) stredoškolské bez maturity
- c) stredoškolské s maturitou
- d) vysokoškolské

4. Aké je Vaše náboženské cítenie?

- a) veriaci, ale neuznávam cirkev
- b) veriaci, uznávam cirkev
- c) neveriaci
- d) iné

5. K pornografii možno podľa Vás zaradiť (ako správne možno označiť viaceré odpovede):

- a) zobrazenie sexuálneho styku
- b) zobrazenie nahého ľudského tela (ktoré nemá žiadnu umeleckú hodnotu)
- c) obrázok „hore bez“
- d) zobrazenie perverzných sexuálnych scén
- e) zobrazenie sexu s deťmi alebo so zvieratami

6. V akom veku ste sa prvýkrát stretli s pornografiou?

- a) vo veku 6-10 rokov
- b) vo veku 11-13 rokov
- c) vo veku 14-16 rokov
- d) vo veku 17 a viac rokov

7. Akým spôsobom sa bežne stretávate s pornografiou?

- a) náhodne
- b) zo zvedavosti
- c) zámerným vyhľadávaním

8. V akej forme sa najčastejšie stretávate s pornografiou?

- a) Noviny
- b) Časopisy
- c) Televízia
- d) Internet
- e) Kino
- f) DVD
- g) Videokazety

9. V akom citovom rozpoložení sa nachádzate pred sledovaním pornografie (viaceré správne odpovede)?

- a) Túžim uniknúť, poprieť alebo otupiť svoje pocity.
- b) Túžim naladiť sa na sexuálny styk.
- c) Chcem si jednoducho vylepšiť náladu.
- d) Chcem sa zbaviť svojich pocitov menejcennosti.
- e) Takéto násilie (v porne) mi robí dobre.
- f) Chcem sa zbaviť stresu.
- g) Mám pocit, že ma môj skutočný partner/partnerka zanedbáva.
- h) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

10. Ako často si prezeráte pornografický materiál?

- a) menej ako 2 krát týždenne
- b) najviac 2 krát týždenne
- c) 3-5 krát týždenne
- d) každý deň
- e) viac krát za deň
- f) nikdy

11. Koľko hodín týždenne strávite sledovaním pornografického materiálu?

- a) menej ako hodinu týždenne
- b) 1-3 hodiny týždenne
- c) 4-7 hodín týždenne
- d) 8-15 hodín týždenne
- e) viac ako 16 hodín týždenne
- f) nikdy nesledujem pornografiu

12. V prípade, že si sám/a vyhladáte pornografický obsah, koľko času strávite jeho prezeraním?

- a) menej ako 5 minút
- b) 5-15 minút
- c) 15-45 minút
- d) 45-90 minút
- e) viac ako 90 minút
- f) nikdy nevyhladávam pornografický materiál

13. Ktorý výrok je o Vás pravdivý?

- a) Nikdy netúžim pozerat' pornografiu.
- b) Občas túžim pozerat' pornografiu, ale dokážem sa premôcť.
- c) Moja túžba sledovať pornografiu, je silnejšia, ako ja.
- d) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

14. Čo by ste povedali o sebe, v súvislosti so sledovaním pornografie?

- a) Sledujem pornografiu, ale mám to pod kontrolou.
- b) Niekedy sledujem pornografiu častejšie alebo dlhšie, ako by som chcel.
- c) Stratil som kontrolu nad sledovaním pornografie.
- d) Nikdy nesledujem pornografiu.
- e) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

15. Ocitli ste sa v situácii, v ktorej ste dostali chuť sledovať pornografiu, a okolnosti Vám to nedovoľovali?

- a) Niekedy sa mi to stáva.
- b) Stáva sa mi to pravidelne.
- c) Nikdy sa mi to nestalo.

16. Pri aktivitách bežného dňa...

- a) ... nemám žiadne predstavy týkajúce sa pornografie.
- b) ... sa mi niekedy vybaví pornografická scéna, ktorú som videl/a.
- c) ... sa mi často vybavujú pornografické scény, ktoré som videl/a.
- d) ... sa neviem sústrediť na činnosť, pretože neustále myslím na to, čo som videl/a v pornografii.
- e) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

17. V súvislosti so sledovaním pornografie...

- a) ... nemám potrebu prestať
- b) ... som už skúšal/a prestať a podarilo sa mi to natrvalo
- c) ... som skúšal/a prestať, ale sledujem ju naďalej
- d) ... nemám problém, keďže nesledujem pornografiu.

18. Ktoré z tvrdení platí o vás?

- a) Dokážem si svoj život predstaviť úplne bez pornografie.
- b) Môj život by bol bez pornografie chudobnejší.
- c) Robí mi veľké ťažkosti predstaviť si svoj život bez pornografie.
- d) Nedokážem si predstaviť svoj život bez pornografie.
- e) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

19. Svoj čas pri pornografii trávim...

- a) ... vôbec netrávim čas sledovaním pornografie
- b) ... výlučne sledovaním svojich obľúbených pornografických materiálov, nevyhladávam nové.
- c) ... niekedy vyhladávaním nových dráždivejších materiálov.
- d) ... vždy vyhladávaním nových dráždivejších pornografických materiálov.
- e) Inak ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

20. Pornografický obsah zobrazujúci sex s deťmi...

- a) ... je pre Vás neprijateľný
- b) ... Vás zaujal
- c) ... patrí medzi Vaše obľúbené.
- d) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

21. Pornografický obsah, ktorý zobrazuje sex spojený s hrubým násilím...

- a) ... je pre Vás neprijateľný
- b) ... Vás zaujal
- c) ... patrí medzi Vaše obľúbené.
- d) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

22. S ktorým tvrdením sa stotožňujete?

- a) Chcel/a by som prežiť niečo z toho, čo som videl/a v pornografii.
- b) Nikdy by som nechcel/a prežiť nič z toho, čo som videl/a v pornografii.
- c) Nesledujem pornografiu.
- d) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

23. Vo Vašom partnerskom živote...

- a) ... nikdy nevyžadujem od partnera / partnerky to, čo som videl/a v pornografickej scéne.
- b) ... vyžadoval/a som od partnera/partnerky to, čo som videl/a v pornografickej scéne.
- c) ... neviem si predstaviť sexuálny akt s partnerom / partnerkou bez toho, aby sme napodobňovali nejakú pornografickú scénu.
- d) ... keďže nikdy nesledujem pornografiu, nijako neovplyvňuje môj partnerský život.
- e) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

24. Po určitom období sledovania pornografie...

- a) ... som mal/ a chuť na inú sexuálnu aktivitu mimo partnerský vzťah, ale nemal/ a som odvahu realizovať to.
- b) ... som mal/ a chuť na inú sexuálnu aktivitu mimo partnerský vzťah, ktorú som následne zrealizoval/ a.

- c) ... som nemal/ a chuť na žiadnu inú sexuálnu aktivitu mimo partnerský vzťah.
- d) ... nesledujem pornografiu.
- e) Iné ako uvádzajú predchádzajúce možnosti.

25. Aká je miera vašej tolerancie voči sledovaniu pornografie vašim partnerom?

- a) Vôbec by som netoleroval/a.
- b) Toleroval/a by som len pod podmienkou spoločného sledovania.
- c) Toleroval/a by som, pokiaľ by to negatívne neovplyvňovalo náš vzťah.
- d) Nemám s tým žiaden problém.

26. Aký je Váš názor na manželstvo?

- a) Je to základná nerozlučná bunka spoločnosti tvorená jednou ženou a jedným mužom.

- b) Je pre spoločnosť dôležitejšie ako iné vzťahy, ale manželia by mali mať právo na rozvod.
- c) Je rovnocenné s akýmkoľvek iným spoložitím dvoch ľudí, ktorých spája vzájomná láska.
- d) Je v dnešnej dobe prežitkom.
- e) Iný ako predchádzajúce možnosti.

27. Aká je Vaša tolerancia partnerskej nevery?

- a) Nikdy by som netoleroval/a - znamenalo by to koniec vzťahu.
- b) Dokázal/ a by som odpustiť, ak by to bola jednorazová záležitosť.
- c) Dokázal/ a by som odpustiť opakovanú neveru, ak by sa partner/ partnerka ku mne vrátil/ a.
- d) Je pre mňa prostriedkom, ako si "tu a tam okoreniť" partnerský vzťah.
- e) Iný ako predchádzajúce možnosti.